

Активні бойові дії на сході України є «вкрай тривожними», заявила Наві Піллей з нагоди оприлюднення нової доповіді ООН

ЖЕНЕВА (28 липня 2014 р.). Дії озброєних груп спричинили повний крах правопорядку у східній Україні, нав'язавши населенню цього регіону владу страху й терору, зазначається в оприлюдненій сьогодні новій доповіді Управління Верховного комісара ООН з прав людини.

У доповіді документально засвідчується, як ці озброєні групи продовжують викрадати, утримувати під вартою, піддавати тортурам і страчувати людей, які є заручниками, з метою залякування та «ствердження своєї влади над населенням жорсткими та брутальними засобами». Будучи добре організованими й оснащеними військовою технікою, ці озброєні групи активізували свій спротив Урядові України, зазначають автори доповіді. У відповідь, Уряд України протягом липня прискорив проведення операції із встановлення безпеки в районах, що залишаються під контролем озброєних груп: у населених пунктах і навколо них відбуваються важкі бої, спричинюючи людські жертви, руйнування майна та інфраструктури, змушуючи тисячі людей покидати домівки.

«Вкрай тривожними є повідомлення про подальшу активізацію бойових дій в Донецькій та Луганській областях, коли обидві сторони застосовують важке озброєння на забудованих територіях, зокрема, артилерію, танки, ракети й реактивні снаряди», – заявила Верховний комісар ООН з прав людини Наві Піллей.

«Обидві сторони повинні вжити належних заходів щодо запобігання подальших жертв і поранень серед цивільних осіб. Зростання кількості вбитих людей та серйозні збитки, яких зазнала цивільна інфраструктура, що – залежно від обставин – може вважатися порушенням норм міжнародного гуманітарного права. Бойові дії повинні припинитися».

Загострення ситуації на сході України негативно впливає на країну загалом: зокрема, в інших регіонах України потрібно тимчасово розселити понад 100 тис. осіб, котрі втекли з районів бойових дій.

Ця доповідь охоплює період з 8 червня по 15 липня 2014 року і є четвертою в серії доповідей, підготовлених Моніторинговою місією ООН з прав людини в Україні (ММПЛУ), що складається із 39 працівників, і була розгорнутою в Україні Верховним комісаром ООН з прав людини в середині березня.

В доповіді засвідчується, що безкарність у східних районах країни, контрольованих озброєними групами, призвела до краху верховенства права. Даються приклади декількох із 812 осіб, викрадених або затриманих озброєними групами й утримуваних під вартою в Донецькій і Луганській областях із середини квітня. «Деякі з осіб, які утримувалися озброєними групами, є місцевими політиками, державними службовцями та співробітниками місцевих вуглевидобувних підприємств; більшість із них – прості громадяни, серед них: вчителі, журналісти, священнослужителі та студенти». Моніторингова місія отримала численні повідомлення про акти жорсткого поводження із цими затриманими та застосування до них тортур, а також про вбивства людей озброєними групами, що часто вимагають викупу, а віднедавна ще й примушують затриманих рити окопи або ж відправляють воювати на передову. Видається, що в деяких випадках викрадення здійснюються абсолютно безсистемно. До того ж, Управління Верховного комісара ООН з прав людини повідомляє про затримання людей

українськими збройними силами та деяких громадян України, котрі ймовірно були захоплені і зараз утримуються під вартою в Російській Федерації за різними обвинуваченнями.

З'явилися нові обвинувачення в стратах, деякі з них були перевірені Моніторинговою місією. Після відступу озброєних груп із Слов'янська 5 липня один журналіст виявив документи, котрі свідчать про те, що озброєні групи проводили засідання «військових трибуналів» і засуджували людей до смерті. Були знайдені «накази про приведення у виконання», підписані «головнокомандувачем» озброєних груп.

Після закінчення перемир'я 30 червня, Уряд відновив свій контроль на значній частині території Донецької та Луганської областей, що раніше контролювалися озброєними групами. Однак це досягнення отримане дорогою ціною – багато людей було вбито й поранено, майну та інфраструктурі було завдано значної шкоди. Окрім цього, в міру того, як Уряд відновлює правопорядок і безпеку на цих територіях, виникають нові проблеми. Автори доповіді закликають Уряд забезпечити повне застосування міжнародних норм щодо прав людини й належне гарантування дотримання прав людини, зокрема, уникати репресалій під час виявлення підозрюваних у порушеннях закону, що мали місце в період, коли ці райони контролювалися озброєними групами.

У доповіді зазначається, що вкрай важко визначити число жертв. Базуючись на найбільш достовірних із доступних даних, Моніторингова Місія ООН з прав людини та Всесвітня організація охорони здоров'я, вважають що кількість вбитих із середини квітня по 15 липня становить щонайменше 1000 осіб. Станом на 26 липня, щонайменше 1129 осіб було вбито і 3442 поранено. Задokumentовані також матеріальні збитки: за оцінками Уряду, вартість відбудови та відновлення сходу складе щонайменше 8 млрд. грн. (близько 750 млн. дол. США). Автори доповіді зауважують, що заради покриття цих витрат, а також витрат на проведення операції із забезпечення безпеки на сході, Уряд пропонує скоротити витрати на соціальні програми, соціальні пільги та інші витрати, що вплине на всю країну.

У доповіді звертається увага на наслідки економічного спаду, що нині спостерігається в Україні, а також на «вкрай гостре» становище на сході, який є центром важкої промисловості країни: захоплені громадські будівлі, зачинені банки та інші фінансові установи, припинили роботу заводи та фірми, зазнали серйозних ушкоджень деякі великі промислові підприємства та шахти. Зруйнована інфраструктура – електростанції, об'єкти водопостачання й каналізації, інші системи комунального господарства, внаслідок чого жителі та підприємства, що залишились, не мають змоги отримувати основні послуги. «Економічне життя Донецька й Луганська покалічене, тому наслідки для решти частини країни будуть важкими», – йдеться в доповіді.

Серйозну стурбованість продовжує викликати ситуація з правами людини в Криму. Як зазначається в доповіді, активізувалися переслідування та дискримінація українських громадян, кримських татар, релігійних та інших меншин, активістів, що виступали проти «референдуму» 16 березня. Неурядові організації попереджають, що в наступні кілька місяців може виникнути нова хвиля внутрішньо переміщених осіб (ВПО) із Криму, оскільки набудуть чинності нові обмеження, що зроблять життя людей в Криму нестерпним. «Можливо, серед них будуть підприємці, які стикаються із серйозними труднощами в продовженні своєї ділової активності в Криму; викладачі та вчителі, що через збереження українського громадянства та приналежність до кримських татар побоюються звільнення; сім'ї, що мають синів призовного віку, які не хочуть бути прикликаними на службу в армії Російської Федерації».

На сьогодні, переважну більшість ВПО (86%) складають люди зі сходу. За оцінками УВКБ ООН, станом на 25 липня загальна кількість ВПО становила 101 617, що більше ніж на 15 тис. перевищує дані, наявні на момент підготовки цієї доповіді (15 липня). Попри те, що центральна влада почала надавати ресурси та поліпшила координацію та планування у цій сфері, багато серйозних проблем ще належить вирішити.

Хоча більшість українців, що мешкають не на сході країни, й досі можуть користуватися своїми правами на свободу висловлення думок, створення об'єднань, проведення мирних зібрань, вільне пересування, сповідування релігій та переконань, в доповіді міститься вказівка на наявність ряду тривожних тенденцій. «У міру загострення насилля й затягування кризи на сході в Україні спостерігається подальша поляризація думок. Як наслідок, надзвичайно зріс рівень ворожнечі у висловлюваннях, особливо в соціальних медіа, а також під час демонстрацій і протестів, причому навіть у Верховній Раді», – зауважують автори доповіді, додаючи, що підвищився рівень «антиросійської риторики», і це іноді супроводжується нападами на банки та підприємства з російським капіталом на підставі того, що вони «фінансують тероризм».

В доповіді зазначено, що на сході тривають гоніння, залякування, маніпулювання, викрадення, затримання й насильницькі зникнення журналістів, при цьому від початку бойових дій у квітні загинуло щонайменше п'ятеро журналістів. Випадки у Донецьку за останні дні відображають це занепокоєння: український журналіст фрі-лансер був викрадений озброєними групами і звільнений, після того як був підданий жорстокому ставленню; російський журналіст був затриманий українськими збройними силами і його місце знаходження залишалося невідомим до моменту депортації із України.

В доповіді також обговорюється нове законодавство, запроваджене в рамках урядової реформи. Відмічені нещодавнє підписання торговельної угоди з Європейським Союзом, що закінчує процес асоціації, а також публікація давноочікуваних нових пропозицій щодо змін до Конституції, котрі передбачають певний ступінь автономії регіонів і розширення використання місцевих мов. Два останні питання були головними вимогами, що їх висували жителі східної України, і те, що вони не вирішувалися, призвело до нинішнього конфлікту.

Незважаючи на колосальні виклики, що постали перед Урядом України під час відновлення правопорядку й безпеки, а також боротьби із озброєними групами на сході, в доповіді зроблений висновок щодо невідкладної необхідності приділити першочергову увагу належному врядуванню, забезпеченню верховенства права, питанням дотримання прав людини відповідно до рекомендацій, що містяться у правозахисних механізмах ООН і впливають з роботи Моніторингової місії з прав людини в Україні (викладені в додатку до доповіді). Як вказано в доповіді, Уряду «слід вирішувати більш широкі системні проблеми, що постали перед країною і стосуються належного управління, верховенства права й дотримання прав людини. Це вимагає глибоких і вкрай необхідних реформ, особливо з огляду на те, що Україна прагне реалізувати свої устремління щодо ЄС і створити демократичне й плюралістичне суспільство».

«17 липня був збитий літак Малайзійських авіаліній. Ця жахлива подія відбулася відразу після закінчення звітного періоду цієї доповіді», – зауважила Піллей. – «Це порушення міжнародного права, враховуючи обставини, що нині переважають, може розглядатися як військовий злочин. Здійснення негайного, ретельного, ефективного, незалежного й неупередженого розслідування цієї події – беззастережна необхідність».

«Хотіла б підкреслити для всіх причетних до конфлікту, зокрема й іноземних бойовиків, що буде докладено усіх зусиль, щоб забезпечити аби кожна людина, яка серйозно

порушила норми міжнародного права, включаючи військові злочини, була передана до рук правосуддя, незалежно від того, ким вона є», – додала Верховний комісар. «Я закликаю всі сторони покласти край верховенству зброї та відновити повагу до верховенства права та прав людини».

КІНЕЦЬ

Інформація про Моніторингову місію з прав людини в Україні, а також підготовлені нею чотири доповіді розміщені на сайті <http://www.un.org.ua/en/information-centre/news/1870>